

ПОСТАТІ, ПОДІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Дем'янчук П. М., Гулик С. В.,
Заблоцький Б. Б., Гавришок Б. Б.

ДО 75-РІЧЧЯ МИРОСЛАВА СИВОГО

У лютому 2025 року виповнилось 75 років від дня народження та 55 років виробничої, науково-дослідної, педагогічної та громадської діяльності доктора географічних наук, кандидата геолого-мінералогічних наук, професора кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Мирослава Яковича Сивого.

Мирослав Якович народився 16 лютого 1950 р. в с. Клебанівка Підволочиського (зараз Тернопільського) району Тернопільської області. У 1965 р. закінчив Клебанівську восьмирічну школу, а в 1967 р. – Тернопільську СШ № 6. У цьому ж році вступив до Львівського державного університету ім. І. Франка на геологічний факультет, який закінчив у 1972 р. за спеціальністю “геологія і розвідка родовищ корисних копалин”.

Після закінчення університету був скерований на роботу в трест “Уралвуглерозвідка” (м. Челябінськ), де займався дорозвідкою шахтних полів Кизеловського кам'яновугільного басейну на Північному Уралі. Пройшов шлях від техника до дільничного геолога.

В 1974-1977 рр. М. Сивий навчався в очній аспірантурі при відділі геології вугілля Інституту геології та геохімії горючих копалин АН УРСР у Львові (науковий керівник – доктор геолого-мінералогічних наук, професор В. О. Кушнірук). У 1980 р. в Дніпропетровському Гірничому інституті ім. Артема успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: “Особливості регіонального метаморфізму вугілля Львівсько-Волинського басейну”. У 1982 р. за цикл робіт “Метаморфізм вугілля Львівсько-Волинського басейну” став лауреатом Львівської обласної премії для молодих вчених в галузі науки, техніки і виробництва (І місце). Після захисту дисертації працював у відділі геології вугілля на посаді молодшого наукового співробітника, опублікував у співавторстві з Є. Бартошинською, С. Биком та А. Муромцевою монографію “Вугленосні формації південно-західної окраїни Східно-Європейської платформи” (1983).

У 1982 р. Мирослав Якович почав працювати на кафедрі географії Тернопільського педагогічного інституту на посаді старшого викладача, а у 1988 р. – на посаді доцента. В листопаді 2005 р. у Львівському національному університеті ім. І. Франка захистив докторську дисертацію на тему: “Теорія і практика конструктивно-географічного аналізу мінерально-сировинних ресурсів Подільського регіону” (науковий консультант – д. геогр. н., проф. І. П. Ковальчук). В листопаді 2006 р. рішенням ученої ради Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка призначений на посаду професора кафедри фізичної географії, в липні 2008 р. – на посаду завідувача цієї кафедри (нині – кафедра географії та методики її навчання), яку обіймав до липня 2020 р.

Результатом його багаторічних досліджень стали монографії: “Мінерально-ресурсний потенціал Тернопільської області” (у співавторстві з В. Кітурою, 1998), “Мінеральні ресурси Поділля: конструктивно-географічний аналіз та синтез” (2005), “Природні умови та ресурси Тернопільщини” (за ред. М. Сивого та Л. Царика, 2011), “Мінеральні ресурси України” (співавтори – І. Паранько, Є. Іванов, 2013), “Географія Тернопільської області”: монографія в двох томах: Т. 1: Природні умови та ресурси; Т. 2: Населення. Господарство (у співавторстві, 2020), “Мінерально-сировинні ресурси Тернопільщини: сучасний стан освоєння, перспективи” (співавтори – В. Кітура, Б. Гавришок, Т. Кітура, 2022), “Мінерально-сировинний потенціал Хмельниччини: сучасний стан освоєння, перспективи” (співавтори –

Б. Гавришок та П. Дем'янчук, 2023) тощо.

Вагоме місце в доробку проф. М. Сивого займають історико-географічні та краєзнавчі студії. З історико-географічних досліджень професора М. Сивого відомі аналітичні розвідки про праці В. Кубійовича, а також про історичні особливості вивчення та освоєння мінеральних ресурсів Поділля, геолого-геоморфологічні дослідження Подільських Товтр тощо. У співавторстві з Б. Гавришком ним опубліковано дві монографії краєзнавчого змісту (“Особливості природокористування в Подільських Товтрах”, 2015, “Ресурсний потенціал Терехівщини”, 2018).

М. Сивим опубліковано також майже два десятки статей (чи тез), які стосуються окремих аспектів викладання дисциплін геолого-географічного циклу у вищій школі, проведення польових практик, екологічних пріоритетів географічної освіти тощо.

Незважаючи на широку палітру наукових зацікавлень професора М. Сивого, все ж пріоритетним напрямком досліджень є застосування конструктивно-географічного підходу до вивчення мінерально-сировинної бази України та проблем, які супроводжують експлуатацію родовищ корисних копалин у гірничопромислових регіонах країни. З цієї проблематики лише за останні п'ять років ним одноосібно та спільно із співробітниками кафедри і колегами з інших закладів вищої освіти підготовлено розділи до 7 колективних англомовних монографій, виданих у різних країнах світу, опубліковано 11 статей в періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах Scopus і Web of Science, та 14 статей і тез доповідей – у фахових вітчизняних часописах та матеріалах наукових форумів різного рангу.

За час роботи в університеті професором М. Сивим підготовлено (у співавторстві з Й. Свинком) низку україномовних підручників та посібників з геології для студентів географічних, біологічних та хімічних спеціальностей вищих навчальних закладів (вперше в Україні), виданих з грифом МОН України, серед яких “Геологія з основами палеонтології” (Вища школа, 1995), “Лабораторний практикум з геології з основами палеонтології” (Віпол, 1997), “Геологія” (Либідь, 2003), “Геологія. Практикум” (Либідь, 2006), “Геологія з основами геохімії та палеонтології” (2011). Ці підручники й посібники використовуються в усіх профільних закладах вищої освіти України. Вченим підготовлено також навчальні посібники для студентів будівельних спеціальностей закладів вищої освіти – “Основи інженерної геології” (2013) та “Інженерна геологія і основи механіки ґрунтів” (2016), навчальні посібники для географічних і геологічних спеціальностей закладів вищої освіти – “Палеогеографія” (2014), “Основи й методи наукових досліджень в фізичній географії” (у співавторстві, 2014), “Географія мінеральних ресурсів України” (2015), “Регіональна фізична географія поверхні Землі”: в 4-х ч. (у співавторстві, 2018-2020). У співавторстві з П. Дем'янчуком підготовлено підручники “Геологія з основами геоморфології” (2021), “Основи палеогеографії” (2022) та навчальний посібник “Геологія з основами гідрогеології” (2024) – для географічних, геологічних та екологічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Загалом науковий доробок вченого налічує 370 наукових і навчально-методичних публікацій, у тім числі 22 монографії, 6 підручників і 18 навчальних посібників для вищої школи, статті у наукових часописах (категорії А і В), Тернопільському енциклопедичному словнику, тези доповідей у збірниках матеріалів наукових форумів різного рангу, довідкові видання.

На географічному факультеті проф. М. Сивий викладає курси “Геологія”, “Геологія з основами геоморфології”, “Геологія з основами гідрогеології”, “Палеогеографія”, “Географія мінеральних ресурсів України”, “Екологічна геологія”, “Землелогія”.

Проф. М. Сивий активно провадить науково-педагогічну роботу. Під його науковим керівництвом захистили кандидатські дисертації аспіранти кафедри Б. Гавришок (2013 р.), О. Семеген (2014 р.) і Т. Капуста (2025 р.); завершують свої дисертаційні дослідження В. Царик і Н. Пантелеєва. Був головою кількох разових спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Під час захистів низки дисертацій був опонентом і рецензентом.

Мирослав Якович веде активну рецензійну, редакторську роботу (головний редактор наукового часопису “Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія” та член

редколегії журналу “Екологічна безпека й збалансоване природокористування”). Вчений є членом Наукового товариства ім. Шевченка, членом Українського географічного товариства, членом Співки геологів України.

За багаторічну сумлінну працю, вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність проф. М. Сивого нагороджено різними відзнаками та присвоєно почесні звання. У 2004 р. нагороджений ректоратом Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка Дипломом II ступеня за кращу монографію 2004 року “Мінеральні ресурси Поділля: конструктивно-географічний аналіз і синтез”, у 2007 році – Міністерством освіти і науки України Почесною Грамотою Міністерства, у 2012 р. – Грамотою Тернопільської обласної державної адміністрації. У грудні 2019 року вчений отримав Диплом академіка Національної академії наук вищої освіти України по відділенню наук про Землю. Тоді ж за цикл робіт з географії мінеральних ресурсів України його було нагороджено Академією медаллю імені Ярослава Мудрого. У 2020 р. за вагомий внесок у розвиток сфери освіти і науки нагороджений МОН України нагрудним знаком “Відмінник освіти”. У цьому ж році удостоєний ректоратом Почесної відзнаки “Гордість ТНПУ”. У 2024 р. нагороджений дипломом “Краще видання року” (1 місце) за підручник “Основи палеогеографії”, підготовлений спільно з П. Дем’янчуком. У 2025 р. ГО Національна академія наук Вищої освіти України нагородила М. Сивого медаллю імені Івана Пулюя.

Свій ювілей Мирослав Якович зустрічає сповненим життєвих сил та нових творчих планів і проєктів, спрямованих на подальший розвиток географічної освіти в Україні. Сьогодні, у свої 75 років, він залишається прекрасним викладачем і учителем для студентів, шанованим колегою для викладачів, взірцем відповідального ставлення до своїх обов’язків, діяльним у науковій і громадській роботі. Тож дай Боже, щоб таких Людей і Учителів в Україні було якомога більше. Міцного здоров’я Вам Мирославе Яковичу, невичерпної енергії і подальшої плідної праці на благо України!